

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO 310 STRAIPSNIO
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIIIP-5179(2) IR
LIETUVOS RESPUBLIKOS KRIMINALINĖS ŽVALGYBOS ĮSTATYMO
NR. XI-2234 8 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIIIP-5180(2)**

2020 m.

d. Nr.

Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2020 m. rugsėjo 30 d. sprendimo Nr. SV-S-1675 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 1.9 ir 1.10 papunkčius, Lietuvos Respublikos Vyriausybė **n u t a r i a**:

Nepritarti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 310 straipsnio pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIIIIP-5179(2) (toliau – BK projektas) ir Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo Nr. XI-2234 8 straipsnio pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIIIIP-5180(2) (toliau – Kriminalinės žvalgybos įstatymo projektas) (toliau kartu – Įstatymų projektai) dėl šių priežasčių:

1. Baudžiamoji atsakomybė yra griežčiausia atsakomybės forma, kuri nusikalstamą veiką padariusiam asmeniui sukelia pačias sunkiausias ir ilgai trunkančias teises pasekmes. Įstatymų leidėjas, kiekvieną kartą sprenddamas dėl galimybės kriminalizuoti visuomenėje nepageidaujamą elgesį ar numatyti griežtesnes sankcijas baudžiamajame įstatyme, privalo įvertinti, ar atitinkama veika tikrai yra tiek pavojinga, kad už tai būtų numatyta griežčiausia atsakomybės forma – baudžiamoji atsakomybė, o efektyviausia priemonė būtų laikoma laisvės atėmimo bausmė. Ši pareiga įstatymų leidėjui tiesiogiai kyla iš konstitucinių teisinės valstybės bei proporcingumo principų, iš kurių yra išvestas ir specialusis baudžiamosios teisės, kaip kraštutinės priemonės, principas (*ultima ratio*). Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra ne kartą konstatavęs, kad, vadovaujantis konstituciniais teisingumo ir teisinės valstybės principais, baudžiamajame įstatyme nustatytos bausmės turi būti teisingos, o bausmės ir jų dydžiai diferencijuojami atsižvelgiant į nusikalstamų veikų pavojingumą. Teisingumo ir teisinės valstybės konstituciniai principai taip pat suponuoja, kad už teisės pažeidimus valstybės nustatomos poveikio priemonės turi būti proporcingos (adekvačios) teisės pažeidimui, atitikti siekiamus teisėtus ir visuotinai svarbius tikslus, tarp siekiamo tikslo nubausti teisės pažeidėjus ir pasirinktų priemonių šiam tikslui pasiekti turi būti teisinga pusiausvyra (proporcingumas) (Konstitucinio Teismo 2003 m. birželio 10 d., 2004 m. sausio 26 d., 2005 m. lapkričio 3 d., 2008 m. sausio 21 d., 2009 m. balandžio 10 d. nutarimai). Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo nutartyse taip pat laikosi nuoseklios pozicijos, kad už teisės pažeidimus valstybės nustatomos poveikio priemonės turi būti proporcingos (adekvačios) teisės pažeidimui ir suderinamos tarpusavyje (pavyzdžiui, kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-135-697/2018 ir Nr. 2K-261-489/2018). Atsižvelgiant į tai, BK projektu teikiamas siūlymas tris arba netgi keturis kartus griežtinti laisvės atėmimo bausmę už žiaurų elgesį su gyvūnais, papildomai iš esmės nenumatant jokių alternatyvių laisvės atėmimui bausmių, vertintinas kaip neatitinkantis proporcingumo (adekvatumo) ir racionalumo principų, kaip sudėtinių *ultima ratio* principo dalių.

2. Nustatant baudžiamumą už nusikalstamas veikas turi būti ne tik laikomasi proporcingumo (adekvatumo) ir racionalumo principų, reikalaujančių, kad baudžiamųjų

priemonių intervencija į žmogaus teisių sritį būtų minimali, bet ir siekiama, kad baudžiamajame įstatyme įtvirtintos sankcijos sistemiškai derėtų tarpusavyje. BK projektu siūloma tris kartus padidinti laisvės atėmimo bausmę, kai žiauraus elgesio su gyvūnais veiksmai atliekami komerciniais tikslais, ir net keturis kartus, – kai tokie veiksmai atliekami veikiant bendrininkų grupėje. Tai reiškia, kad siūloma, pavyzdžiui, ketverių metų laisvės atėmimo bausmę, prilygtų bausmei, šiuo metu numatyta už tokius nusikaltimus kaip neatsargus gyvybės atėmimas kitam žmogui (BK 132 straipsnio 1 dalis), sukurstymas nusižudyti arba žiauriu ir klastingu elgesiu privedimas žmogaus prie savižudybės (BK 133 straipsnio 1 dalis) ir panašiai. Be to, tokia sankcija būtų griežtesnė (kai kuriais atvejais – net du kartus) ir už sankcijas, numatytas už tokius nusikaltimus kaip sunkus sveikatos sutrikdymas dėl neatsargumo (BK 137 straipsnio 1 dalis), nesunkus sveikatos sutrikdymas (BK 138 straipsnio 1 dalis), žmogaus kankinimas arba nežymus sveikatos sutrikdymas mažamečiui (BK 140 straipsnio 3 dalis), palikimas be pagalbos, kai gresia pavojus žmogaus gyvybei (BK 144 straipsnis), vaiko palikimas (BK 158 straipsnis) ir panašiai. Atsižvelgiant į teisinių gėrių svarbą, nusikalstamų veikų pavojingumo kriterijų, kuriais remiantis išdėstyta visa BK specialioji dalis, siūlymas sankcijas už žiaurų elgesį su gyvūnais prilyginti sankcijoms, numatytoms už nusikalstamas veikas, kuriomis kėsinama į žmogaus gyvybę, sveikatą ir panašiai, arba padaryti jas dar griežtesnes vertintinas kaip neproporcinga ir neadekvati padarytų veiksmų pavojingumui priemonė, sistemiškai nederanti su kitomis BK specialiojoje dalyje numatytomis sankcijomis, kurias įstatymų leidėjas yra nustatęs už kur kas pavojingesnes nusikalstamas veikas. Neabejotina, kad žiauriai elgiantis su gyvūnais yra pažeidžiami svarbūs teisiniai gėriai, nesilaikoma visuomenėje priimtų elgesio normų, tačiau BK 310 straipsnyje numatyta nusikalstama veika objektyviai negali būti vertinama kaip tokia pavojinga, už kurią numatytą sankciją reikėtų griežtinti tris ar net keturis kartus. Be to, BK projektu teikiami siūlymai taip kardinaliai griežtinti sankcijas už žiaurų elgesį su gyvūnais, nenumatant net alternatyvių laisvės atėmimo bausmių, prieštarauja Septynioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės veiklos programoje, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2016 m. gruodžio 13 d. nutarimu Nr. XIII-82 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, įtvirtintam siekiui sumažinti įkalintų ir bausmę atliekančių asmenų skaičių ir plėsti alternatyvių poveikio priemonių, nesusijusių su laisvės atėmimu, taikymą.

3. BK projektu teikiamas siūlymas ilginti laisvės atėmimo bausmės trukmę Įstatymų projektų aiškinamajame rašte argumentuojamas ir tuo, kad esant dabartiniam teisiniam reglamentavimui nelegalūs dauginantys atsiperka tik minimaliomis baudomis. Pirmą, įvertinus 2017 m. rugsėjo 28 d. įstatymu Nr. XIII-653 priimtus baudžiamojo įstatymo pakeitimus, pagal BK 47 straipsnio 3 dalies 2 dalį už nesunkų nusikaltimą gali būti paskirta nuo 50 iki 2 000 MGL, t. y. nuo 2 500 eurų iki net 100 000 eurų, dydžio bausmė. Atsižvelgiant į tai ir įvertinus baudžiamojo įstatymo nuostatas, reglamentuojančias bausmės skyrimą skaičiuojant nuo jos vidurkio (medianos), teiginys, susijęs su minimaliomis baudomis, gresiančiomis už žiaurų elgesį su gyvūnais, vertintinas kaip nepagrįstas. Šiuo metu galiojantis baudžiamasis įstatymas sudaro visas galimybes paskirti adekvačią ir padarytos nusikalstamos veikos pavojingumą atitinkančią bausmę – baudą. Antra, net ir pagal šiuo metu galiojančią BK 310 straipsnio 1 dalies redakciją už žiaurų elgesį su gyvūnais galima paskirti vienerių metų laisvės atėmimo bausmę, tačiau praktikoje ši bausmė nėra skiriama, t. y. nėra užtikrinamas ir šiuo metu galiojančios laisvės atėmimo bausmės iki vienerių metų neišvengiamumas. Taigi, įvertinus galiojančią teisinę reguliavimą ir BK projektu siekiamus tikslus, BK projektu teikiami siūlymai papildyti BK 310 straipsnį kvalifikuotomis sudėtimis baudžiamosios atsakomybės efektyvumo prasme nesukurtų jokios pridėtinės vertės, nes, remiantis BK 55 straipsnio nuostatomis, asmeniui, pirmą kartą teisiamam, pavyzdžiui, už nesunkų ar apysunkų nusikaltimą, teismas ir toliau paprastai skirtų su terminuotu laisvės atėmimu nesusijusias bausmes. Atsižvelgiant į tai, šiuo metu BK 310 straipsnyje nustatyta sankcija vertintina kaip adekvati, o joje įtvirtinta griežčiausia laisvės atėmimo iki vienerių metų bausmė – kaip galinti veiksmingai atgrasyti nuo nusikalstamų veikų, susijusių su žiauriu elgesiu su gyvūnais,

darymo. Todėl būtina užtikrinti galiojančios BK 310 straipsnio sankcijos, įskaitant ir griežčiausią joje nurodytą laisvės atėmimo bausmę, efektyvų taikymą bei jos neišvengiamumą, kaip vieną iš esminių baudžiamosios teisės principų, užuot griežtinus baudžiamąją atsakomybę už žiaurų elgesį su gyvūnais kuriant kvalifikuotas šios nusikalstamos veikos sudėtis ir nepagrįstai ilginant laisvės atėmimo bausmės trukmę.

4. BK projektu siūloma papildyti BK 310 straipsnį nauja antrąja dalimi, įtvirtinančia kvalifikuotą žiauraus elgesio su gyvūnais sudėtį, t. y. atvejus, kai BK 310 straipsnio 1 dalyje numatyti veiksmai atliekami komerciniais tikslais, argumentuojant tuo, jog galiojančioje BK 310 straipsnio dispozicijoje tokie kvalifikuojamieji (sunkesni) atvejai (kai veika yra vykdoma komerciniais tikslais) nėra išskiriami. Toks siūlymas ir jo argumentavimas vertintini kaip nepagrįsti, nes BK 202 straipsnyje jau šiuo metu yra numatyta baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą vertimąsi ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo 2 straipsnio 14 dalyje gyvūnų augintinių veisėjas yra apibrėžiamas kaip asmuo, turintis Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos nustatyta tvarka išduotą leidimą veisti gyvūnus augintinius verslo tikslais, BK 202 straipsnyje įtvirtintos nusikalstamos veikos sudėtis apimtų ir nelegalių gyvūnų veisyklų veiklą tais atvejais, kai asmuo tokia veikla užsiimtų versliškai ar stambiu mastu, neturėdamas tam reikalingo leidimo. Už tokią nusikalstamą veiką baudžiamasis įstatymas numato maksimalią laisvės atėmimo iki ketverių metų bausmę, t. y. dar griežtesnę, negu siūloma BK projektu (iki trejų metų laisvės atėmimo). Vadinasi, tais atvejais, kai nelegalių veisyklų veikla būtų susijusi su žiauriu elgesiu su gyvūnais, tokie veiksmai būtų kvalifikuojami kaip nusikalstamų veikų, numatytų BK 202 straipsnio 1 dalyje ir BK 310 straipsnio 1 dalyje, sutaptis. Be to, baudžiamoji atsakomybė pagal BK 202 straipsnį kiltų ir tais atvejais, kai asmuo, neturėdamas leidimo, užsiima gyvūnų augintinių veisimu, net jeigu ir nėra nustatyta žiauraus elgesio su gyvūnais požymių. Atsižvelgiant į tai, siūlymas papildyti BK 310 straipsnį nauja antrąja dalimi vertintinas kaip perteklinis, nes galiojančios BK nuostatos jau šiuo metu sudaro visas galimybes patraukti baudžiamojon atsakomybės asmenis, vykdančius su nelegaliomis veisyklomis susijusią veiklą, kuria siekiama komercinių tikslų. Be to, BK projektu siūlant papildyti BK 310 straipsnį minėta dalimi sukuriamas tiesioginė BK 310 straipsnio ir BK 202 straipsnio normų konkurencija. Iš siūlomo teisinio reguliavimo nuostatų nėra aiškus BK projektu siūlomo BK 310 straipsnio 2 dalies ir galiojančio BK 202 straipsnio tarpusavio santykis, t. y., kaip šias normas reikėtų taikyti (atriboti) praktikoje.

5. BK projektu siūloma papildyti BK 310 straipsnį nauja trečiąja dalimi, įtvirtinančia itin kvalifikuotą žiauraus elgesio su gyvūnais sudėtį, t. y. atvejus, kai žiauraus elgesio su gyvūnais veiksmai atliekami komerciniais tikslais veikiant bendrininkų grupėje, argumentuojant tuo, jog pagal dabartinį teisinį reglamentavimą BK 310 straipsnis nepakankamai reglamentuoja pastarosiomis dienomis išaiškintų nusikaltimų tipų (žiauraus elgesio su gyvūnais dispozicija neišskiria kvalifikuojamojo nusikaltimo požymio, kai tokia veika padaroma bendrininkaujant). Pirma, bendrininkų grupės požymis, kaip kvalifikuojamasis nusikalstamos veikos požymis, nėra būdingas BK specialiojoje dalyje įtvirtintų nusikaltimų sudėtims. Šis požymis BK straipsnių dispozicijose nurodomas tik išskirtiniais atvejais. Galiojančiame BK yra numatytos tik dvi nusikaltimų sudėtys, kai bendrininkų grupė laikoma nusikaltimo kvalifikuojamuoju požymiu: išžaginimo (BK 149 straipsnio 2 dalis) ir seksualinio prievartavimo (BK 150 straipsnio 2 dalis). Būtent minėtais atvejais, atsižvelgiant į šių nusikaltimų specifiką, bendrininkų grupės, kaip kvalifikuojamojo požymio, įtvirtinimas minėtų nusikaltimų sudėčių dispozicijose yra pagrįstas. Vis dėlto BK 310 straipsnyje įtvirtintas nusikaltimas savo pavojingumu ir sukeliomomis pasekmėmis negali būti prilygintas išžaginimo ar seksualinio prievartavimo nusikaltimams, t. y. žiaurus elgesys su gyvūnais nelaikytinas tokia pavojinga veika, kad bendrininkų grupės, kaip kvalifikuojamojo požymio, įtvirtinimą šioje nusikaltimo sudėtyje būtų galima laikyti pagrįstu. Antra, bendrininkų grupė, vadovaujantis BK 60 straipsnio 1 dalies 1 punktu, šiuo metu laikytina atsakomybę sunkinančia aplinkybe. Todėl, net ir nesant papildomų BK 310

straipsnio pataisų, tais atvejais, kai žiauraus elgesio su gyvūnais veiksmai atliekami veikiant bendrininkų grupėje, vadovaujantis BK 61 straipsnio nuostatomis, teismui sudarytos galimybės motyvuotai parinkti griežtesnės bausmės rūšį ir dydį, skaičiuojant nuo jos vidurkio.

6. Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo (toliau – Kriminalinės žvalgybos įstatymas) 8 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyta, kad kriminalinės žvalgybos tyrimas atliekamas, kai turima informacijos apie rengiamą, daromą ar padarytą labai sunkų ar sunkų nusikaltimą arba apysunkius nusikaltimus, kurie konkrečiai išvardyti šiame punkte. Įstatymų projektų aiškinamajame rašte teigiama, kad teisėsaugos institucijos vis dar neturi užtektinai efektyvių priemonių žiauraus elgesio su gyvūnais nusikaltimams nustatyti bei keliui jiems užkirsti. Atsižvelgiant į tai, siekiant sudaryti galimybes taikyti kriminalinės žvalgybos priemones tais atvejais, kai žiauraus elgesio su gyvūnais veiksmai komerciniais tikslais atliekami veikiant bendrininkų grupėje (BK projektu siūloma BK 310 straipsnio 3 dalis), BK projektu siūloma dirbtinai – net keturis kartus sugriežtinti baudžiamąją atsakomybę už žiaurų elgesį su gyvūnais. Būtent tokio dydžio sankcija šią nusikalstamą veiką leistų priskirti apysunkių nusikaltimų kategorijai, o Kriminalinės žvalgybos įstatymo projektu papildžius Kriminalinės žvalgybos įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punktą būtų sudarytos galimybės teisėsaugos institucijomis kriminalinės žvalgybos tyrimą atlikti net ir dėl BK projektu BK 310 straipsnio 3 dalyje siūlomos numatyti nusikalstamos veikos. Tačiau baudžiamajame įstatyme sankcijos už nusikalstamas veikas yra nustatomos vadovaujantis visiškai kitais kriterijais – ne siekiu sugriežtinti jas tik tam, kad būtų sudarytos sąlygos taikyti kriminalinės žvalgybos priemones. Tai yra daroma įvertinus tokių nusikalstamų veikų pavojingumo pobūdį ir laipsnį, teisinių gėrių, į kuriuos kėsinamasi tokiomis nusikalstamomis veikomis, svarbą, jomis daromą žalą ir kitus svarbius kriterijus. Atsižvelgiant į tai, BK projektu teikiamas siūlymas papildyti BK 310 straipsnį nauja trečiąja dalimi vertintinas kaip iš esmės nesuderinamas su BK normų konstravimo praktika. Sugriežtinus sankciją keturis kartus žiauraus elgesio su gyvūnais veika netampa tiek kartų pavojingesnė, taigi Įstatymų projektais teikiamas siūlymas neatitinka ir kriminalinės žvalgybos objektams keliamų reikalavimų bei pagrindinių kriminalinės žvalgybos principų.

Ministras Pirmininkas

Teisingumo ministras